

Asia: VN/3528/2021

Lausuntopyyntö mietinnöistä koskien yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta

Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jolla yhdenvertaisuussuunnittelovelvollisuus ja yhdenvertaisuuden edistämisen velvollisuus laajenisivat koskemaan varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, että kunta vastaisi siitä, että sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille laaditaan toimipaikkakohtaisen suunnitelman sijaan yhteistyössä näiden toimijoiden kanssa yhteiset yhdenvertaisuussuunnitelmat?

-

Häirintä

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien häirinnän määritelmän muuttamista siten, että se sisältäisi myös ihmisryhmään kohdistuvan häirinnän?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan lakiin kirjattaisiin, että varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjän menettely on syrjintää, jos ne laiminlyövät puuttua tiedossaan olevaan häirintään?

-

Asian vieminen lautakuntaan ilman yksilöityä asianomistajaa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö voisi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan myös sellaisen syrjintää tai vastatoimia koskevan asian, jossa ei ole yksilöitävissä tiettyä asianomistajaa?

-

Kohtuulliset mukautukset

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien kohtuullisia mukautuksia?

Kohtuulliset mukautukset ovat itsessään kannatettavia. Niitä koskevia velvollisuuksia on jo nyt voimassa olevassa lainsäädännössä. Ikävä tosiasia on, että ne aiheuttavat kustannuksia, joiden kattamisesta käräjäoikeudella on epäilyksiä. Tuomioistuimet ovat jo valmiiksi aliresursoituja, minkä vuoksi tarve tällaisten lisäkustannusten välttämiseen on suuri. Tämä koskee sekä välittömiä taloudellisia vaikutuksia että henkilöstövaikutuksia.

Hyvitys

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voisi määrätä hyvitystä?

Toimivallan jakaminen käräjäoikeuksien sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kesken.

Ile ei hovioikeuden näkemyksen mukaan ole kuitenkaan ongelmaton, minkä vuoksi hovioikeus suhtautuu varauksella mietinnössä ehdotettuun lainmuutokseen jäljempänä ilmenevin perustein.

Mietinnössä kerrottujen tutkimustulosten perusteella yhdenvertaisuuslakiin perustuneita asioita on paitsi käräjäoikeuksissa niin myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa ollut vuosittain käsiteltävänä melko vähäinen määrä. Lautakuntaan on saapunut keskimäärin 77 hakemusta vuodessa ja mietinnössä esitetyn arvion mukaan ehdotetun muutoksen jälkeen lautakunnassa ratkaistavaksi saatettavia asioita tulisi lisää vain noin 7-20 tapausta vuodessa. Näin ollen hovioikeus esittää kantanaan, että pohdinnanarvoista olisi vielä, voiko uuden säännöksen soveltamisala jäädä liian suppeaksi siten, että uudistuksesta ei olisi saatavissa sanottavaa hyötyä etenkin siihen nähden, kuinka paljon muita mietinnössä esitettyjä lainmuutoksia toimivallan muuttaminen hyvitysasioissa edellyttäisi. Näistä esimerkkeinä hovioikeus nostaa esiin lautakunnan jäsenistöön ja toimintaan, hyvitysasioiden käsittelymenettelyyn sekä hallinto-oikeudessa noudatettavaan prosessisääntelyyn liittyvät muutokset, joihin puolestaan liittyy jäljempänä kuvattuja epävarmuustekijöitä.

Käräjäoikeudessa ratkaistavien hyvitysasioiden vähäisyyteen on arveltu olevan pääasiallisena syynä korkea kuluriski. Myös pitkät käsittelyajat on nostettu esiin, mutta toisaalta mietinnössä on tuotu esiin myös lautakuntakäsittelyn nykyinen pitkä kesto. Mietinnössä on vain lyhyesti todettu, että yhtenä vaihtoehtona voisi olla oikeudenkäyntikuluvastuuta koskevan sääntelyn muuttaminen hyvitysasioissa, ja että tämäkin tarkoittaisi poikkeamista nykysääntelystä ja se edellyttäisi asian laajamittaisempaa tarkastelua. Hovioikeuden näkemyksen mukaan mainittua kehittämisvaihtoehtoa olisi ollut aiheellista selvittää tarkemmin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan jäsenet ovat valtioneuvoston määrääjäksi nimittämiä ja puheenjohtajaa lukuun ottamatta sivutoimisia lakimies- ja muita jäseniä. Vaikka lautakunnassa epäilemättä on erityisosaamista ja perehtyneisyyttä yhdenvertaisuuslain mukaisiin asioihin ja vaikka mietinnössä on ehdotettu muutoksia lautakunnan jaostoihin ja henkilömäärään sekä lautakunnan jäsenistön riippumattomuuden ja puolueettomuuden lisäämistä sidonnaisuuksien ilmoittamismenettelyllä, yhdenvertaisuuslain mukaisissa hyvitysasioissa ei ole kuitenkaan kysymys pelkästään arvioinnista taloudellisen seuraamuksen määräämisen tai määräämättä jättämisen

välillä, vaan siihen liittyy selkeästi tuomiovaltaan kuuluvia piirteitä. Hyvitys on määrättävä siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa teon vakavuuteen, ja hyvitystä määrättäessä on otettava huomioon myös mahdollinen samasta teosta muun lain nojalla henkilöön kohdistuneen loukkauksen takia tuomittu tai maksettavaksi määrätty korvaus. Hyvitystä on myös mahdollista kohtuullistaa tai jättää se määräämättä, jos hyvitys muodostuisi kohtuuttomaksi ottaen erityisesti huomioon kieltoa rikkoneen pyrkimykset estää tai poistaa menettelyn vaikutukset ja kiellon rikkojan taloudellinen asema. Tuomiovallan siirtämiseen muulle viranomaiselle kuin tuomioistuimelle on suhtauduttava kriittisesti.

Hovioikeus kiinnittää vielä huomiota siihen, että työryhmän mietinnössä ulkomaiden lainsäädäntöä ja käytettyjä keinoja koskevasta selvityksestä ilmenee, että vain Norjassa ja Tanskassa yhdenvertaisuuslautakunnalla on toimivalta määrätä syrjinnän johdosta hyvitystä ja että näissä maissa lautakunnan toimivalta on kuitenkin rajoitetumpi kuin mitä mietinnössä nyt ehdotetaan Suomen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan osalta.

Ehdotuksen mukaan sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla että kärjäoikeuksilla olisi toimivalta määrätä hyvitystä. Lautakunnan ja tuomioistuinten toimivallan jaosta säädettäisiin laissa. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien kärjäoikeuksien ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan jakoa hyvitysasioissa?

Kuten edellä on todettu, kärjäoikeus ei kannata toimivallan jakamista. Se aiheuttaisi monenlaisia yhteensovittamisongelmia, mikäli asia voi olla vireillä sekä tuomioistuimessa että lautakunnassa. Kärjäoikeus viittaa tältä osin Turun hovioikeuden lausunnossa esitettyyn.

Ehdotuksen mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan menettelyssä noudatetaan asian käsittelyn ja selvittämisen, suullisen käsittelyn ja oikeudenkäyntikulujen osalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä ja näihin liittyviä julkisuussäännöksiä ja muilta osin täydentävästi hallintolakia. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa noudatettavaa menettelyä hyvitysasian käsittelyssä?

Erilaisten prosessilakien soveltaminen samanlaisiin asioihin johtaisi ongelmiin johdonmukaisen ja yhtenäisen oikeuskäytännön kannalta. Yleisissä tuomioistuimissa noudatettavat prosessiperiaatteet ovat täysin erilaisia jo lähtökohdiltaan. Samoja säännöksiä sovellettaisiin ja tulkittaisiin erilaisten prosessilain mukaisesti. Oikeussuojaa eri instansseista hakevat henkilöt eivät olisi tältä osin yhdenvertaisia.

Perusteiltaan yksityisoikeudellisen hyvitysvaatimuksen käsitteleminen hallinnollisessa menettelyssä olisi poikkeuksellista. Kärjäoikeus pitää sitä arveluttavana, eikä kannata sitä.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan hallintotuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa voitaisiin vahvistaa ratkaisuksi sovinto hyvitysasiaa koskevalta osalta?

Sovintomenettelyn käyttöönotto hallintotuomioistuimissa olisi uusi instituutio. Tällaisen uudistuksen tekemistä ainoastaan puheena olevia asioita varten ei voida pitää perusteltuna. Kysymys olisi voimakkaan poikkeuksellisesta lainsäädäntöjärjestelystä.

Sovintomenettely on vakiintunut osaksi yleisten tuomioistuinten toimintaa. Riittäviä perusteita mahdollistaa sovinnon vahvistaminen hallintotuomioistuimessa ei ole.

Käräjäoikeus viittaa tältä osin lisäksi Hämeenlinnan hallinto-oikeuden antamaan lausuntoon.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä koskevat muutokset

Mitä mieltä olette ehdotuksista koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä (esim. jaostojen kokoonpano, vahvennettu jaosto, asian tutkimatta jättäminen, sidonnaisuusilmoitukset)?

Erilaisista kanneajoista säättäminen eri menettelytavoissa vaikuttaa erikoiselta. Käräjäoikeus ei kannata sitä.

Esityksen vaikutukset

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetuilla muutoksilla olevan?

Uudistuksesta aiheutuisi edellä selostettuja ongelmia ja sillä olisi myös kustannusvaikutuksia. On vaikea uskoa, että uudistuksen toteuttaminen olisi tarkoituksenmukaista suhteessa sillä tavoiteltuihin sinänsä myönteisiin vaikutuksiin. Ne on mahdollista saavuttaa muillakin tavoilla.

Muut huomiot esityksestä

Onko teillä muita huomioita esityksestä?

Käräjäoikeus pitää toimivallan jakamista parempana keinona antaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle toimivalta antaa suosituksia hyvityksen maksamisesta samaan tapaan kuin kuluttajariitalautakunta antaa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Tämä olisi oikeusjärjestelmän johdonmukaisuutta ajatellen perusteltu ratkaisu.

Yleiset huomiot esityksestä

Yleiset huomionne työelämän alajaoston esityksestä

-

Työnantajan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta (7 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa täsmennetään mitä työnantajan tulee ottaa huomioon arvioidessaan työpaikan yhdenvertaisuustilannetta?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuussuunnitelman tulisi jatkossa sisältää myös työpaikan yhdenvertaisuuden arvioinnin johtopäätökset?

-

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät ja toimivalta (19 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi oikeus antaa lausunto työsuojeluviranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa (22 §:n tarkoittamissa tapauksissa)?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi mahdollisuus toimia ulkopuolisena asiantuntijana työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvassa asiassa?

-

Työsuojeluviranomaisen tehtävät ja toimivalta (22 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen valvontatoimivaltaa täsmennetään koskemaan työelämää?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomaisen on varattava yhdenvertaisuusvaltuutetulle tilaisuus lausunnon antamiseen asioissa, joilla on yhdenvertaisuuslain tulkinnan kannalta merkitystä?

-

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomainen voi lain tulkinnan kannalta merkittävässä yksittäistapauksessa käyttää apunaan yhdenvertaisuusvaltuutettua asian selvittämisessä?

-

Mitä mieltä olette työsuojeluviranomaisen tiedonvälitykseen liittyvistä ehdotuksista?

-

Kehotusmenettelyn laajentaminen (työsuojelun valvontalaki 13 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen kehoitusmenettelyä laajennetaan koskemaan myös työnantajan velvollisuutta arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta (7§:n 1 momentti)?

-

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa tulisi laajentaa kaikkiin työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, miten ratkaisisitte yhdenvertaisuusvaltuutetun ja työsuojeluviranomaisen päällekkäiseen toimivaltaan liittyvät kysymykset?

-

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaa tulisi laajentaa työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, mitkä työelämäasiat soveltuisivat lautakuntakäsittelyyn?

-

Vaikutusarvioinnit

Yleiset huomionne esityksen arvioiduista vaikutuksista

-

Huomionne taloudellisista vaikutuksista

-

Huomionne vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Huomionne yhteiskunnallisista vaikutuksista

-

Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähäiselle arvioinnille? Jos on, mikä?

-

Palomäki Petteri
Kanta-Hämeen käräjäoikeus